

Education and Social Cohesion: Challenges and Opportunities in the 21st Century

The expression "we live in a dynamic world" is not a cliché, but an objective reflection of social reality in the 21st century. We are witnessing continuous social transformations that bring new socio-economic challenges – from widespread uncertainty and crises, through persistent economic and social inequalities, conflicts, antagonisms, and deep social divisions, to rapid technological progress that is penetrating all spheres of contemporary society and human life. Zygmunt Bauman defined our era as "liquid modernity," characterized by constant change, unpredictability, and instability of social structures and modes of coexistence. It is shaking up existing forms of cooperation and testing people's sense of belonging and trust. Building shared values that help us coexist has always been one of the primary functions of education. And that is precisely why the debate on the relationship between education and social cohesion is more important than ever today. This is why the thematic focus of this issue is on the challenges and opportunities for education and social cohesion in the 21st century.

In the context of various crises and vulnerabilities, the article by D. Hristozova and S. Kovacheva focuses on the role of learning experiences in the transition from school to work for young people in vulnerable situations in Bulgaria. Based on data from qualitative research, the main practical aspects of the transition from education to employment are presented, with a focus on vulnerable groups. The authors reveal the impact of educational experience (formal and informal) on the career orientation and life choices of young people and conclude that "regional inequalities in access to quality education and satisfactory employment strongly shape young people's educational choices and academic achievements..." The next article reminds us that social cohesion is not a static quantity, but a dynamic and continuous process. K. Petkova's article highlights the role and importance of local festivals as a leading mechanism and catalyst for social cohesion. The study focuses on local festivals and their role in achieving social stability and strengthening cultural identity, especially in small towns. As the author writes, "in addition to their socio-cultural aspects, festivals contribute to overcoming social isolation and strengthening community spirit, especially in times of crisis." The analysis and main findings highlight the strength and resilience of local communities.

The issue of quality in higher education is fundamental to social cohesion. In his article, D. Draganov defines the quality of higher education as a social construct, which he argues through the prism of interaction between the main stakeholders in the field of higher education.

In this context, the author critically examines the prevailing approach to assessing the quality of higher education through rating systems and rankings, calling for a rethinking of dominant practices. Another article, by M. Tsoklinova, focuses on the quality of economics education in higher education institutions in Bulgaria. She proposes a systematization of basic criteria for assessing the quality of economics education in higher education institutions, outlining the strengths and challenges facing economic education.

This brings us to artificial intelligence (AI), whose history is presented in the article by N. Yanev. The literary interpretations and images of artificial intelligence reveal that the expectation of a "rational machine" has existed since ancient times. The long period of anticipation has shaped human fears, expectations, and "social instincts for self-preservation, perceiving danger even in the earliest stages of technological development..." The introduction of artificial intelligence in higher education is of interest to M. Hristova, who presents a comparative analysis of university policies and academic practices regarding the use of generative artificial intelligence in three regions: Europe, the US, and China. She analyzes approaches and practices in universities through the lens of technological determinism and social constructivism.

The interconnection between education and social cohesion becomes even clearer when it comes to the formation of civic awareness and social engagement. This is the subject of the article by D. Georgiev, who argues that civic education is a common and collective responsibility, not just that of schools.

The thematic issue concludes with a review of the anniversary collection "50 Years of the Department of Economic Sociology," which presents papers from a scientific conference held at UNWE on April 29, 2025.

Guest editor:

Assoc. Prof. Todorka Kineva, Department of Economic Sociology, Faculty of General Economics, University of National and World Economy

Образование и социална кохезия:

предизвикателства и възможности в XXI век

Изразът „живеем в динамичен свят“ не е клиширана фраза, а е обективно отражение на социалната реалност през XXI в. Свидетели сме на непрекъснати обществени трансформации, носещи нови социално-икономически предизвикателства –

от ширеща се несигурност и кризи, през устойчиви икономически и социални неравенства, колизии, антагонизми и дълбоки социални разриви, до бурен технологичен напредък, навлизащ във всички сфери на съвременното общество и човешкия живот. Зигмунт Бауман определи нашата епоха като „течна модерност“, отличаваща се с непрестанни промени, непредвидимост и нестабилност на социалните структури и модалности на съвместен живот. Тя разклаща съществуващите форми на сътрудничество и поставя на изпитание усещането за принадлежност и доверието между хората. Изграждането на споделени ценности, помагачи ни да живеем заедно, винаги е била сред основните функции на образованието. И именно поради тази причина днес дебатът за взаимовръзката между образованието и социалната кохезия е по-важен от всякога. Това е и причината тематичният фокус на настоящия брой да бъде върху предизвикателствата и възможностите пред образованието и социалната кохезия в XXI в.

В контекста на различни кризи и уязвимости, статията на Д. Христозова и С. Ковачева се фокусира върху ролята на учебния опит в прехода от училище към работа на младите хора в уязвимо положение в България. Върху основата на данни от качествено изследване се представят основните практически аспекти на прехода от образование към заетост, с фокус към уязвимите групи. Авторите разкриват въздействието на учебния опит (формален и неформален) върху кариерната ориентация и житейските избори на младите хора и стигат до извода, че „регионалните неравенства по отношение на достъпа до качествено образование и удовлетворителна заетост силно оформят образователните избори и академичните постижения на младите хора...“. Следващата статия ни напомня, че социалната кохезия не е статична величина, а е динамичен и непрекъснат процес. Статията на К. Петкова подчертава ролята и значението на местните празници като водещ механизъм и катализатор за социална кохезия. Изследването се съсредоточава върху местните празници и тяхната роля за постигането на социална стабилност и укрепване на културната идентичност, особено в малките населени места. Както пише авторът „освен социално-културните аспекти, празниците допринасят за преодоляване на социалната изолация и укрепване на общностния дух, особено в периоди на криза“. Анализът и основните констатации подчертават силата и устойчивостта на локалните общности.

Темата за качеството на висшето образование е фундаментална за социалната кохезия. В своята статия Д. Драганов дефинира качеството на висшето образование като социален конструкт, който аргументира през призмата на взаимодействието между основните заинтересовани страни в сферата на висшето образование. В този контекст,

авторът осмисля критично преобладаващия подход при оценяването на качеството на висшето образование чрез рейтингови системи и класации, като апелира към преосмисляне на доминиращите практики. Друга статия, на М. Цоклинова, се фокусира върху качеството на обучението по икономика във висшите училища в България. Тя предлага систематизация на основни критерии за оценка на качеството на обучение по икономика във висшите училища, очертавайки силните страни и предизвикателствата пред икономическото образование.

Тук идва ред и на изкуствения интелект (ИИ), с чиято предистория ни запознава статията на Н. Янев. Направените литературни интерпретации и образи на изкуствения интелект разкриват, че очакване за поява на „разумната машина“ има още от Античността. Дългият период на очакване е формирал човешки страхове, очаквания и „социални инстинкти за самосъхранение, привиждайки опасност още в най-ранните етапи на технологично развитие...“. Навлизането на изкуствения интелект във висшето образование представлява интерес за М. Христова, която представя сравнителен анализ на университетски политики и академични практики при използването на генеративен изкуствен интелект в три региона – Европа, САЩ и Китай. Тя анализира подходите и практиките в университетите през призмата на технологичния детерминизъм и социалния конструктивизъм.

Взаимовръзката между образованието и социалната кохезия се очертава още по-ясно, когато става дума за формиране на гражданско съзнание и социална ангажираност. Към това ни препраща статията на Д. Георгиев, който защитава тезата, че гражданското образование е обща и колективна отговорност, а не само на училището.

Тематичният брой завършва с обзор на юбилейния сборник „50 години катедра „Икономическа социология“, който представя доклади от научна конференция, проведена в УНСС на 29 април 2025 г.

Гост-редактор:

доц. д-р Тодорка Кинева, катедра „Икономическа социология“,
Общикономически факултет, Университет за национално и световно стопанство